

Наталія Карачина, д.е.н., проф.

Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЧООРІЄНТОВАНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗА УМОВ БЕЗВІЗОВОГО РЕЖИМУ З ЄС

В економіці України після тривалих реформаційних періодів продовжується процес модифікації умов функціонування промислових підприємств. Результатом цього стала не просто трансформація економічного ландшафту, але й зміна пріоритетності існуючих проблем за умов динамічного зовнішнього та внутрішнього середовища, особливо нестабільного за останні роки. Водночас поглиблюються протиріччя, які існують в економічних відносинах вітчизняних підприємств, з'являються нові загрози стабільному та ефективному їх розвитку. Підтвердженням зазначеного є тенденції розвитку економіки України загалом та вітчизняного машинобудівного комплексу зокрема.

При визначенні причин, які обумовили існуючий стан підприємств, достатньо розповсюдженим є концентрація уваги на відокремлених детермінантах, а саме: на інноваційній, маркетинговій, фінансовій та інвестиційній складових діяльності. Проте зазначені аспекти, на наш погляд, не відтворюють першооснову проблем функціонування вітчизняних машинобудівних підприємств. Відтак, з метою розкрити, охопити та пояснити весь спектр існуючих дисфункцій протягом тривалого періоду здійснювали дослідження економічної поведінки підприємств, яка з позиції комплексності, на наш погляд, спроможна пояснити закономірності та потенціал їх розвитку.

Одним із результатів дослідження стало чітке переконання, що найбільш перспективним та успішним є розвиток підприємств саме за моделлю виробничоорієнтованої поведінки (на противагу моделям змішаної та ренто-орієнтованої поведінки). Проте реалії сьогодення засвідчили про наявність

достатньо великої кількості підприємств рентоорієнтованої поведінки. Такий стан ймовірно не забезпечує їх продуктивного функціонування, адже підприємства не виконують основного призначення та не використовують наявний виробничий потенціал. Відтак, при оцінюванні економічної поведінки машинобудівних підприємств відсоток зазначених підприємств складає близько 27 %. В свою чергу, економічна поведінка 39 % підприємств характеризується як змішана (поєднання виробничої, фінансової, інвестиційної та рентоорієнтованої діяльності) та 34 % підприємств – як виробничоорієнтована. Посилює негативну тенденцію розвитку машинобудівних підприємств зменшення підприємств машинобудівної галузі протягом 2009–2015 рр. за рахунок ліквідованих підприємств та рентоорієнтованих підприємств, які вибули з галузі. Отже, окреслена динаміка переконує у необхідності термінового відродження української промисловості, в т.ч. машинобудування.

Вважаємо, що за умов безвізового режиму з Європейським Союзом та сприяння ЄС збільшенню українського експорту освоєння європейського економічного простору є перспективним напрямком щодо переорієнтації експорту. І це є особливо актуальним з огляду на те, що найбільшим експортером тривалий час була і є саме Російська Федерація. Проте, переорієнтація експортерів продукції машинобудівної галузі на європейський ринок пов'язана із низкою проблем. Основною перешкодою щодо освоєння європейського ринку є використання застарілих технологій у виробництві, низька інвестиційна привабливість та відсутність можливостей залучення недорогих фінансових ресурсів. Водночас, слід підкреслити, що технічний перехід машинобудівних підприємств на європейські стандарти вимагатиме додаткового фінансування, що є проблемним зважаючи на нестачу фінансових ресурсів та низькі кредитні рейтинги країни. Доцільно відзначити, що Угода про співпрацю не передбачає спеціальної програми фінансової допомоги для вирішення цієї проблеми.

За цих умов, особливо важливою є державна політика України щодо підтримки машинобудівної галузі. Проте, за останні декілька років так і не прийнятий закон «Про визнання галузі машинобудування однією з пріоритетних у промисловості України», який спрямований на забезпечення ефективного використання виробничого, науково-технічного та експортного потенціалу підприємств машинобудування та створення сприятливих умов для залучення інвестицій. Відтак, перед виробничоорієнтованими підприємствами відкриваються значні перспективи розвитку, але для того, щоб ними скористатись на рівні підприємств потрібно підвищувати конкурентоспроможність продукції, а на рівні держави – прискорювати імплементацію європейських стандартів з метою полегшення виходу на європейський ринок та створювати сприятливі умови для посилення конкурентного потенціалу українських підприємств.